

Становище

на научния ръководител доц. д-р Красен Стефанов Станчев

на дисертационен труд на тема:

„Политиката в областта на повишаване на международната конкурентоспособност на икономиката на природни ресурси в Монголия“

Дисертант:

Бизъяа Бас-Оргил

катедра „Публична администрация“

Философски факултет

СУ „Св. Климент Охридски“

Уводни думи

Основавам своята оценка на историята на избора на темата на дисертационния труд и нейното разработване.

Смятам за важно да представя на уважаемото жури общата рамка, предпоставки и начин на протичане на работата на докторанта.

От самото начало следва да заявя, че, макар и не заради ролята ми в този процес, аз съм убеден работата на заслужава положително приемане и оценка, и искрено се надявам дисертационният труд на г-н Бас-Оргил да ги получи.

Без повече уводни думи, позволете ми да премина към споделяне на виждането си за избора на темата и нейната актуалност, споделяне на мнение за хода на работата по дисертацията (особено за обстоятелства, които биха излишно натоварили изложението на докторанта), споделяне на вижданията си за съдържанието на труда и оценка на неговите достойнства и възможности за продължение на изследванията в тази тема и приложения на постигнатите резултати.

По повод темата и нейната актуалност

Монголия е най-обширната по площ затворена икономика в света, с най-малко население и най-ниска плътност на разселването, която освен това следва да отговори на предизвикателствата на вкорененост на стопанските процеси в проучването, добива и продажбата на природни ресурси.

Тези ресурси самата Монголия не може да потреби или достави на външни пазари с високо търсене, без посредничеството бизнес и междуправителствени договори със съседите си. От тях две страни –Руската федерация и КНР, са несравнимо по мощни икономически юрисдикции с висок статус в международната правен ред, както в рамките на ООН АСЕАН, така и в СТО, и на регионално равнище в Централна Азия. В допълнение Руската федерация е доминираща

икономика, първо в митническия съюз между нея, Беларусия и Казахстан, а след това и в Евразийския икономически съюз.

Третата страна, Казахстан, сама по себе си е и ресурсно-ориентирана (в по-голяма степен от Монголия), и географски затворена икономика. През нея минава най-краткият път към най-платежоспособния и софистициран глобален пазар, този на ЕС. Но тази икономика е в стари търговски и общо-стопански договорни отношения с Русия и Евразийския съюз. Като затворена географски по-богата и разнообразна ресурсна икономика, за Казахстан (за филмите регистрирани на нейна територия) не би било неиррационално да не се възползва от географското си и политическо предимство пред Монголия.

Тези неизгодни за страната особености само донякъде се компенсират с участието и международните организации като СТО, от програмите за повишаване на ефективността на икономиката, финансирани от три банки за развитие – световната, азиатската и европейската. Непостоянната конюнктура на международните пазари за ресурси, се отразяват на платежоспособността на Монголия, на фиска и финансирането на правителствени програми и изискват относително постоянна включеност на страната в споразумения с МВФ, които за позволят финансиране на платежния баланс при внезапни флукутации на цените на този пазар.

Това стечение на обстоятелствата прави изследването на конкурентността на страната особено тежка задача. В същото време, както е характерно за много от икономиките на бившия СССР (и бивша Югославия, макар и по причини, произтичащи от междуособиците и гражданските войни в тях), Монголия е една от най-постоянно и задълбочено изследваните икономики преминали от централно планиране към пазарно стопанство с участие в отворените глобални икономически процеси.

Изборът на темата все пак бе продиктуван от обстоятелството, че, въпреки многото проучвания на стопанството на Монголия, въпросът за политиките в областта на конкуренцията и конкурентността никога не е бил предмет на специално внимание от гледище на вече споменатите фактори – географска затвореност и ресурсна обвързаност.

Това е така не защото тези фактори са „далеч от ума“, а защото методиките за международните сравнения, както в общ план, така и в специалната област „конкурентност“ трябва да позволяват сравнението на големи групи страни, повечето от които нямат тези две характеристики.

Съответно една от подцелите на изследването бе да се направят допълнителни изводи от тези сравнения, след като се отчетат спецификите на други страни и икономики в същото исторически заварено положение.

Основната задача все пак бе да се опишат действията на тези фактори и да се дадат определени рамкови препоръки за корекции на политики и разработване на нови подходи в политиките за повишаване на конкурентността на Монголската икономика.

[По повод хода на работа върху дисертацията](#)

Докато докторантът събираше статистика и сравняваше стопанско-исторически поведението на икономиката на неговата страна с други подобни страни, конюнктурата на международния пазар на ресурси относително рязко и донякъде неочаквано се промени. Инерционният момент в конкурентните политики на Руската федерация и Евразийския съюз се запази, но се наложи изчакване ефектите да бъдат отразени във свързаните с ресурсния отрасли на тези

страни и да се види въздействието на тези процеси върху общата и стопанската политика на Монголия.

Едно от решения на този проблем бе да се провери поведението на определени статистически показатели за по-дълги периоди. По отношение на „рентата“ вие ще видите една такава статистика в автореферата към дисертацията. Там данните са дадени за период от почти 50 години.

Друга особеност на работата бе логистиката ѝ, поради отдалеченост на Уланбатаар от София и особеностите на професионалните ангажименти на докторанта (той е държавен служител), които не позволяваха откъсване от работното място, извън специално договорените периоди на творчески отпуск.

Тези обстоятелства дадоха някои първоначални непълноти на анализа, които бяха навременно, задълбочено и надлежно забелязани от рецензентите на вътрешното обсъждане и сега са взети предвид в завършения текст дисертационното изследване.

По повод съдържанието на дисертационния труд

Логиката на изследването и изложението на резултатите дисертационния труд е следната:

- Тръгва се от общата характеристика на географски затворените и отдалечени икономики;
- Прави се преглед на особеностите на Монголия в сравнителен план, вземайки предвид особеностите на ресурсно-ориентираните икономики;
- Този преглед обхваща общите стопански показатели – БВП, инвестиции, конкурентност и фиск;
- Освен фиска е обърнато внимание и на квази-фискалните обстоятелства, т.нар. бизнес-среда;
- След това сравнението преминава към прегледа на икономики с подобни на Монголия характеристики, най-вече такива, които се намират в условия на т.нар. преходен период и са географски затворени (доколкото ресурсната обвързаност е на практика по-рядко срещаща се);
- Тук икономиките са разделени на три категории: икономики, които са вече част от ЕС; икономики които са асоциирани към значими зони на стопанска гравитация като ЕС и Евразийския икономически съюз и икономика от Централна Азия с традиционни стопански връзки и предизвикателства, подобни на тези на Монголия;
- Отделните статистически показатели са сравнени с теорията на конкурентността;
- На тази основа по тях са направени изводи;
- И на тази основа са направени препоръки, които следват същата логика.

По повод силните страни на дисертацията и възможностите за приложение на нейните препоръки

По принцип използването на икономически научно-приложни анализи при съставянето на политики зависи от предварителната нагласа и плановете за правене стопанска политика.

Доколкото ми е известно, преди петнадесетина години в Монголия работи една консултантска компания, специализираща в изследвания и политики на конкурентността, за клиенти, които са национално представителни организации или са учреждения на законодателната и изпълнителната власт. Тази компания е свързана със световно известния специалист в областта на изследването на конкурентността и политиките за подобряване на конкурентността, Майкъл

Портър. Тя вече имаше опит в България (2000-2001 г.) и Западните Балкани (2002-2004г.). В тези страни компанията публикува препоръки, които и сега са валидни, но бяха приложени със закъснение от седем-осем години, в неизбежно модифициран вид.

Както на Балканите, така и в Монголия онова, което бе постигнато, е популяризиране на тематика по конкурентността пред държавните органи, широката публика и политиците. Това все пак бяха изследвания само вътрешни условия, бизнес среда и фискални и квази-фискални средства на прилагане на политиките.

Дисертационното изследване, което разглеждаме днес, попада в този контекст.

Препоръките са разпределени в четири категории: управление на природните ресурси, преки чуждестранни инвестиции, специфични мерки за подобряване на конкурентността и положителни промени в бизнес средата.

Мога да кажа, че ако аз трябваше да пиша препоръки по тази тема за Монголия, аз бих бил по-конкретен и бих предложил изменения в концесионното право и по-специално решимите за регистрация на минерални права (т.е. такива за ползване на полезни изкопаеми).

Но, макар и да се смятам вече относително добре запознат с тази материя специално за Монголия, аз не мога да знам каква точно е етиката на работа с правителството на тази страна, по какъв начин и доколко подробно следва да се формулират препоръките.

На това отгоре аз знам, че ЕБВР има специална програма за промяна на правния режим в тази област. Затова към края на работата на докторанта аз предпочетох да оставя тези неща на неговата преценка.

Трудът е подкрепен само с две публикации, и двете в Монголия. Формално това е достатъчно. Смятам обаче, че в него има интересни моменти и че поне две статии биха били полезни за читателите на сп. Публични политики.

Предвид на казаното, аз смятам, че трудът отговаря на изискванията на предоставяне на аспирираното научна степен и пожелавам приятно обсъждане на неговите тези и ползотворен завършек на работата на уважаемото жури.

Красен Станчев

31 март 2019 г.

София